

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINT

11-12. évfolyam

A magyar nyelv és irodalom fakultáció célja a középszintű ismeretek elmélyítése, illetve azok kiegészítése az emelt szintű ismeretekkel minden fejlesztési területen: szövegértés, írásbeli szövegalkotás, szóbeli szövegalkotás, fogalomhasználat. A tanulót felkészíti az információk feldolgozása és megítélése mellett azok célirányos és kritikus használatára: hogy ki tudja választani és újra tudja rendezni azokat a téma és az olvasási cél összefüggésében.

Megtanítja, hogyan tudja alkalmazni nyelvi-nyelvtani, irodalmi ismereteit a nyomtatott és elektronikus információforrások szövegeinek értelmezésében, létrehozásában, összehasonlításában, megítélésében. A tanulót személyes állásfoglalás kialakítására készíteti gondolatokról, ismeretekről, véleményekről. Megismerteti irodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezésén keresztül különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazását a műfajnak, az adott szempontnak megfelelően. Lehetőséget biztosít szépirodalmi, szakmai-tudományos, publicisztikai, gyakorlati szövegek értelmezésével, összehasonlításával, értékelésével a gondolatmenet, a kifejezőmód, a műfaj, a szerkezet, a grammatikai szerveződés, a stílus jelentéshordozó szerepének megfogalmazására.

Felkészíti a tanulót annak bemutatására, hogyan hordozza és fejezi ki az irodalom különböző korok és emberek tapasztalatait, élményeit, gondolatait, erkölcsi megfontolásait. Nagy hangsúlyt fektet szövegen belüli és szövegek közötti jelentésbeli egymásra utalások megfogalmazására. Megtanítja a tanulónak írott közlésekben, megnyilatkozásokban a cél, a kommunikatív kontextus meghatározását, a szerzői vélemények, álláspontok felismerését, rekonstruálását, értékelését. Lehetőséget biztosít az olvasmányokra való tárgyyszerű, illetve a személyes érintettséget is kifejező reagálásra különböző írásbeli és szóbeli közlésmódban a műfaji normák és a címzettek figyelembevételével.

A fakultáció feladata továbbá, hogy a tanuló képes legyen különböző témákban, különböző műfajokban széles körű olvasottságon alapuló tájékozottság és személyes vélemény megfogalmazására a műfajnak, a témának megfelelő szabotossággal. Képes legyen az írásbeli és szóbeli műfajok felépítési, nyelvhasználati normáinak önálló alkalmazására, ideértve az önellenőrzés és a javítás képességét. Rendelkezzen a megnyilatkozás céljának, tárgyának megfelelő kifejtettségű és stílusú közlés, a köznyelvi norma alkalmazásával, biztos helyesírással, rendezett, olvasható írásképpel.

Meg tudja fogalmazni önálló véleményét, álláspontját, következtetését az érvelés módszerével egy kérdés, probléma írásbeli megvitatása illetve egy téma több nézőpontú értékelése során. Alkalmassá legyen műalkotások (pl. költészet, széppróza, színház, film, épített környezet, társadalmi világ, képzőművészet, zene) keltette hangulat, élmény, vélemény, álláspont, értékelés kifejezésére. Tisztában legyen a hivatalos írásművek (pl. hozzászólás, pályázat, levél, önéletrajz, kérvény) szerkezeti, tartalmi, nyelvi normáinak alkalmazási követelményeivel. Képessé váljon a beszédhelyzetnek, a műfajnak és a témának megfelelő nyelvi norma követésével lényegre törő, világos felépítésű, önállóan kifejtett közlésre.

11. évfolyam

A témakörök áttekintő táblázata:

MAGYAR IRODALOM	
Témakör neve	Óraszám
I. Műfajok, poétika	5
II. Korszakok, stílustörténet, irodalomtörténet	16
III. Világirodalom	16
IV. Színház- és drámatörténet	12
V. Az irodalom határterületei	3
VI. Regionális kultúra	3
MAGYAR NYELV	
Témakör neve	Óraszám
I. Kommunikáció	4
II. A nyelvi szintek	6
III. A szöveg	4
IV. A retorika alapjai	3
Összesen:	72 óra

Magyar irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Műfajok, poétika	Óraszám 5 óra
Előzetes tudás	A műnemek és műfajok felismerése. Alapvető versformák felismerése. Poétika fogalmak alkalmazása művek bemutatásában, értelmezésében. Azonos műfajú alkotások összehasonlítása.	
Szerzők, témakörök	Különböző korokban keletkezett, azonos műfajú alkotások poétikai szempontú összevetése, történeti változásának vizsgálata.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
Műfajteremtő művek, egy-egy magyar és világirodalmi példa bemutatása. Egy-egy műfaj, poétikai sajátosság változása hosszabb-rövidebb történeti folyamatban (pl. <i>elégiák a magyar irodalomban; epigrammák Kazinczytól Illyésig, a meseforma változatai, az antik és a Shakespeare-i tragédia; regényformák, regénytípusok, a posztmodern irodalom poétikai jellemzői</i>).		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Korszakok, stílustörténet, irodalomtörténet	Óraszám 16 óra
Előzetes tudás	A kifejezésmód és világlátás változása a különböző korszakokban a középkortól a szimbolizmusig.	
Szerzők, témakörök	Az irodalom, az irodalmiság történetileg változó hagyományának bemutatása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
Magyar irodalomtörténet/művelődéstörténet főbb korszakainak néhány jellemzője. Azonosság és változás az irodalomban (pl. <i>kifejezésmódok, témák, hőstípusok változásai; irányzatok, programok</i>)		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Világirodalom	Óraszám 16 óra
Előzetes tudás	Az európai irodalom alapvető hagyományai: az antikvitás és a Biblia (pl. <i>műfajok, témák, motívumok, hőstípusok</i>). A romantika, a századfordulós modernség (a szimbolizmustól az avantgárdig) jellemzőinek és egy-két kiemelkedő képviselőjének bemutatása.	
Szerzők, témakörök	Biblia, Homérosz, a görög líra, Vergilius, Horatius, Catullus, Dante, Villon, Cervantes, Racine, Voltaire, Rousseau, Swift, Defoe, Goethe, Schiller, Puskin, Hugo, Stendhal, Balzac, Gogol, Tolsztoj, Dosztojevszkij, Flaubert, Zola, Baudelaire, Rimbaud, Verlaine, Rilke, Apollinaire, Whitman	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	
Középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika, a 19. század második fele, avantgárd és a 20. század első fele, a 20. század második fele és kortárs világirodalom jellemzőinek ismerete és a és korszakokként legalább két-két mű bemutatása. Művek értelmezése - <i>pl. műfaji sajátosságok, a téma, a kompozíció összefüggései, a lehetséges és szükséges stíluskorszakbeli, stílustörténeti vonatkozások</i> - a korszak szellemi irányzataival, a korstílussal való összefüggésben is.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Színház- és drámatörténet	Óraszám 12 óra
Előzetes tudás	Színház és dráma különböző korszakokban. Szerzők/korszakok 1-1 művének értelmezése az adott korszak színházi/irodalmi hagyományainak összefüggésében.	
Szerzők, témakörök	Szophoklész, Shakespeare, Molière, Katona József, Madách Imre, Ibsen, Csehov, Brecht, Beckett, Dürrenmatt.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
Színház és dráma (<i>pl. színpadi megjelenítések összehasonlítása</i>). Egy-egy dráma elemzése a következő szerzőktől/műfajokból: Ibsen, Csehov, epikus dráma, abszurd dráma.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az irodalom határterületei	Óraszám 3 óra
Előzetes tudás	Az irodalom kulturális határterületei - népköltészet, műköltészet, alkalmi költészet. Az irodalom filmen, televízióban, dalszövegben, a virtuális valóságban: az adaptáció, a műfajcsere jelenségei (<i>pl. irodalom filmen, rádióban, televízióban, digitális közlésben</i>).	
Szerzők, témakörök	Egy-két tipikus műfaj (<i>pl. útirajz, detektívregény, kalandregény, képregény, tudományos fantasztikus irodalom, humoros és erotikus irodalom, dalszöveg, sanzon, vicc, reklámvers</i>) jellemzőinek bemutatása. Film- és könyvsikerek, divatjelenségek korunk kultúrájában.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
Az olvasmányok iránti tömegszükséglet és a művészi színvonal/minőség összefüggései. A szórakoztató irodalom vonzereje, hatáskeltő eszközei (<i>pl. sematizált hőstípusok, élethelyzetek, értékvilág, kalandosság, csattanó, szójáték</i>). Könyvnyomtatás, sajtó, irodalom (<i>pl. a folytatásos regény jelentősége és példái</i>). Egy-egy jellemző nézet az irodalomolvasás szellemi, lelki motivációjáról (<i>pl. az olvasásterápia</i>). „Magas” (elit) művészet és a tömegkultúra viszonyának problémája egy korszakban. Az irodalmi ismeretterjesztés főbb nyomtatott és elektronikus műfajai (<i>pl. könyvismertetés, ajánlás, kritika, internetes könyvkínálat</i>).		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Regionális kultúra	Óraszám 3 óra
Előzetes tudás	A tájhoz, a régióhoz, a településhez kötődő szerzők; tájak, régiók irodalmi alkotásokban való megjelenítése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A régió, a tájegység, a település kulturális, irodalmi múltbeli és jelen hagyományainak bemutatása <i>(pl. nemzetiségi, etnikai kisebbségek irodalma, alkotások a kisebbségekről; folklór, művelődéstörténeti vonatkozások; múzeum, színház, civil társaságok)</i> .	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
Interkulturális jelenségek, eltérő szöveghagyományok. Életmódra, kulturális szokásokra utaló dokumentumok <i>(pl. tárgyi emlék, fotó, film, hangdokumentum)</i> alapján következtetések megfogalmazása egyes korok kultúrájára nézve.		

Magyar nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kommunikáció	Óraszám 4 óra
Előzetes tudás	A kommunikációs folyamat tényezői és funkciói, ezek összefüggései a kifejezőmóddal. A kommunikáció nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközei. A kommunikáció formája: a szóbeliség és az írásbeliség. A szövegfajták tartalmi és formai jellemzőinek kapcsolata a kommunikációs folyamattal. A jel, jelek, jelrendszerek a nyelvi és nem nyelvi közlésben. Az emberi kommunikáció nem nyelvi formái. A vizuális és a nyelvi jel, a vizuális és a nyelvi kommunikáció. A kommunikációs folyamat tényezői és összefüggésük megértése, bizonyítása beszédhelyzetek elemzésével, szövegértelmezéssel, szövegalkotással. Példák a különböző közlésmódok kommunikációs funkcióira. A közvetlen emberi kommunikáció néhány sajátos vonása. A mindennapi - nyilvános és magánéleti - élethelyzetek néhány tipikus kommunikációs konfliktusa és lehetséges feloldásuk. A tömegkommunikáció hatása a nyelvre és a gondolkodásra.	
Témakörök	A jel, a jelrendszer. A nyelvi és vizuális kommunikáció. A nyelvhasználat mint kommunikáció. Kommunikációs funkciók és közlésmódok. Személyközi kommunikáció. Tömegkommunikáció.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények

A kommunikáció fogalmának interdiszciplináris jellege. A nyelvi jel sajátosságai. Társadalmak és kultúrák jelrendszereinek történeti eltéréseire egy-két példa (*a folklór, az utca, az elektronikus kommunikáció jelrendszere*). A nyelvi és nem nyelvi kommunikációs normák kultúránkénti eltérései példák alapján. A kommunikációs funkciók fogalma és szerepe. A közvetlen személyközi kommunikáció, az írott és elektronikus tömegkommunikáció különbségeinek felismerése és összehasonlítása.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A nyelvi szintek	Óraszám 6 óra
Előzetes tudás	<p>Szépirodalmi és köznyelvi szövegek hangtani, alak- és szótani, mondattani, jelentéstani elemzése. Grammatikai ismeretek felhasználása a szövegek megértésében és különféle műfajú szövegek létrehozásában. A beszéd, a beszéd folyamat, a beszédhang, a hangképző szervek. A magánhangzók és a mássalhangzók rendszere; a hangok találkozása (alkalmazkodása) és helyesírásuk. A morféimák, szóelemek szerepe és helyes használata a szóalak felépítésében, a szó szerkezetek alkotásában. A magyar helyesírás alapelveinek alkalmazása és magyarázata példákkal. A szófajok rendszere és a szóalkotás módjai. Az alapszófajok, a viszonyzó és a mondatzó mondatbeli és szövegbeli szerepének értelmezése. A mondat szerkezete: teljes és hiányos szerkezetű; tagolt, tagolatlan; egyszerű, összetett. A mondat jelentése: elsődleges és másodlagos jelentés. A modalitás, a mondatfajták elemzése grammatikai és szemantikai eszközökkel. Az egyszerű mondat részei; felépítése. A szintagma mint nyelvi egység, az alárendelő és mellérendelő szintagmatikus szerkezet. Az állítmány és az alany. A tárgy és fajtái. A határozók fogalma és kifejezőeszközei, fajtái, a magyar határozói rendszer, a határozók irányhármassága. A jelzők fogalma és fajtái, használatuk. A mondat az élőbeszédben és az írott nyelvben. A mondat és a szöveg. A mellérendelő összetett mondatok mint logikai-tartalmi viszonyok. Az alárendelő összetett mondatok mint a főmondat és a mellékmondatok grammatikai viszonyai. Sajátos jelentéstartalom a mellékmondatokban. A többszörösen összetett mondatok. A szókincs változásának okai, a szókészlet rétegei. A szóalkotás lehetőségei: a szóképzés jelentésmódosító szerepe; a szóösszetétel jelentősége, fajtái; a mozaikszók, az összetett szavak helyesírása.</p>	
Témakörök	<p>Hangtan. Alaktan és szótan. Mondattan. A mondat szintagmatikus szerkezete. A mondat a szövegben. Logikai és grammatikai viszonyok az összetett mondatban. Szókincs és frazeológia.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények

A leíró grammatika mint a magyar nyelvi rendszer modellje. A magyar hangállomány. A magyar hangrendszer néhány nyelvtörténeti vonatkozása. A magyar helyesírás rendszere, a helyesírás stilisztikai változatai. A szófajváltás jelensége, a többszófajúság. A mondat fogalma, a rendszermondat és a szövegmondat. A szinteződés és a tömbösödés jelenségei. Mondatvariánsok közötti különbségek értelmezése, pl. a *stílusérték szempontjából*. Összetett mondatok elemzése szerkezeti rajzzal. A szóalkotás ritkább módjai: elvonás, tapadás, jelentésmegoszlása, rövidítések. A szóteremtés jelentősége, az indulatszók, a hangutánzás és hangulatfestés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A szöveg	Óraszám 4 óra
Előzetes tudás	<p>A szöveg szóban és írásban. A szöveget alakító tényezők: a beszédhelyzet, a cselekvés, a szöveggörnyezet, a tudáskeret. A tájékoztató, kifejező, érvelő és felhívó szövegfunkciók. A szöveg felépítése, egységei – külső körülmények: szövegméret, megjelenés. A szövegösszetartó erő: jelentésbeli és grammatikai kapcsolóelemek. A kontextuális jelentés. A téma értelmezése mindennapi, tudományos és szépirodalmi szövegekben. A mindennapi szövegvilágban való eligazodást lehetővé tevő pragmatikai ismeretek alkalmazása a szövegértésben és a szövegalkotásban. A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra és a szöveg előadására. A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek értelmes, kifejező alkalmazása. A cél és a téma összefüggéseinek érvényesítése szóban és írásban. A témaváltás felismerése és jelölése, bekezdések szerkesztése. Az internet intertextualitásának főbb jellemzői. Az intertextualitás jelenségeinek értelmezése irodalmi és nem irodalmi szövegekben. Szövegtípusok kommunikatív, szerkezeti, nyelvi jellemzői. A továbbtanuláshoz, illetve a munka világában szükséges szövegtípusok. Ismeretterjesztő szövegek jellemzői.</p> <p>A monologikus és a dialogikus szövegtípusok. Ismeretterjesztő szövegek elemzése. A publicisztikai és a tájékoztató műfajok, valamint az elektronikus média hagyományos (rádió, televízió) és új közlésmódjai (e-mail, internet stb.). Az új közlésmódok társadalmi hatása.</p>	
Témakörök	<p>A szöveg és a kommunikáció. A szöveg szerkezete és jelentése. Szövegértelmezés. A szöveg szóban és írásban. Az intertextualitás. A szövegtípusok. Szöveg a médiában.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények

A címzett szerepe a szöveg megszerkesztettségében, a kifejtés mélységében. A szöveg dinamikus és statikus összetevői. A szövegtipológiai elemzés fő szempontjai. A beszéd és az írás összehasonlítása (a beszéd mint többdimenziós rendszer). Az írott és az elektronikus tömegkommunikáció szövegtípusait elkülönítő nyelvi és nem nyelvi tényezők. Médiaközlések elemzése (pl. hír, hírmagyarázat, tudósítás, interjú, cikk, glossza, ismeretterjesztő szöveg): tartalmi, szerkezeti és szövegformálási kritériumai, nyelvhasználati, hatásbeli sajátosságai.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A retorika alapjai	Óraszám 3 óra
Előzetes tudás	A retorika mint a meggyőzés művelete a gondolatközlésben. A nyilvános beszéd, a közszereplés főbb nyelvi és viselkedésbeli kritériumai. Az élőbeszéd fajtái. A beszéd felépítése, a szövegszerkesztés lépései az anyaggyűjtéstől a megszólalásig. Az érvelés, az érvelés beszédhelyzete és eszközei. A kulturált vitatkozás kritériumai, vita értelmezése. Az írásbeli meggyőzés eljárásai, az érvelés műfajai: a bizonyítás, a cáfolat, néhány érvtípus. Hitelesség, hatás, meggyőzési szándék; a manipuláció felismerése, értékelése. A spontán megnyilatkozás és a megtervezett szöveg különbsége. A témajelölő cím mint a globális kohézió eszköze. Az összefoglalás funkciója és típusai (pl. vázlat, tartalmi kivonat, tömörítés).	
Témakörök	A nyilvános beszéd. Érvelés, megvitatás, vita. A szövegszerkesztés eljárásai.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
A retorika jelentősége és alkalmazásának társadalmi színterei. A retorika mint a szónoklás tudománya. Néhány történeti értékű és jelenkori szónoki beszéd retorikai eszközei és esztétikai hatása. Hangzó szövegek elemzése, összehasonlítása. A jelentésrétegek feltárása, megfogalmazása irodalmi és nem irodalmi szövegekben (<i>aktuális tagolás, új közlések, implikációk, kontextusok stb.</i>)		

12. évfolyam

A témakörök áttekintő táblázata:

MAGYAR IRODALOM	
Témakör neve	Óraszám
I. Életművek	20
II. Korszakok a régi magyar irodalomból a 18.sz-ig	12
III. Portrék, metszetek, látásmódok	12
IV. Metszetek a 20. sz.-i határon túli magyar irodalomból	8
V. A kortárs magyar irodalomból	9
VI. Témák, motívumok, toposzok	8
MAGYAR NYELV	
Témakör neve	Óraszám
I. Ember és nyelvhasználat	6
II. A magyar nyelv története	6
III. Digitális kommunikáció	6
IV. Stílus és jelentés	6
Összesen:	93 óra

Magyar irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életművek	Óraszám 20 óra
Előzetes tudás	Az életút, az életmű jelentős tényei. Kronológiai és topográfiai tájékozottság, a szerzők jellegzetes regionális, kulturális kötődései, a pályakép főbb jellemzői, néhány kortárs megnevezése A főbb művek szövegismereten alapuló értelmezése, kapcsolatok a művek között (<i>pl. témák, műfajok, kifejezőmód, jellemző motívumok</i>), a művek elhelyezése az életműben, az adott korszakban Memoriterek szövegű és kifejező előadása. Művekről szóló olvasatok, vélemények értelmezése.	
Szerzők, témakörök	Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor, Jókai Mór, Arany János, Mikszáth Kálmán, Herczeg Ferenc, Ady Endre, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, József Attila.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
A pályaszakaszokat jellemző főbb témák, kérdésfeltevések. A pályaképre ható irányzatok és szellemi kötődések, világirodalmi párhuzamok. Kötetek, ciklusok, témák, motívumok. Művek hatása, fogadtatása - egy-két példa alapján. A szerző utóélete, helye és hatása az irodalmi-kulturális hagyományban. Kritikák, különböző interpretációk.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Korszakok a régi magyar irodalomból a 18.sz-ig	Óraszám 12 óra
Előzetes tudás	Az életmű néhány jellemzője keretében 2-3 lírai és/vagy értelemszerűen egy vagy néhány epikai alkotás bemutatása, értelmezése <i>pl. a korstílus, a téma, a műfaj, a kompozíció, a jellemző motívumok, jelentésrétegek, világlátás alapján</i> . Memoriterek - legalább három szerzőtől teljes szövegek, összefüggő részletek.	
Szerzők, témakörök	Janus Pannonius, Balassi Bálint, Zrínyi Miklós, Mikes Kelemen, Kuruc költészet, A reformáció irodalma, Csokonai Vitéz Mihály	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
Legalább 3-4 lírai és/vagy 1-2 epikai alkotás szövegismereten alapuló több szempontú értelmezése. Tájékozottság a korszakban, a kortársak között, az irodalmi hagyományban. Műfaji, kifejezőmódbeli, tematikai sajátosságok a korszak szellemi irányzataival, a korstílussal való összefüggésben is. Az életút, az életmű legjelentősebb tényei. - Kronológiai és topográfiai tájékozottság, a szerzők jellegzetes regionális, kulturális kötődései, a pályakép főbb jellemzői. - A pályaszakaszokat jellemző főbb témák, kérdésfeltevések. A szerző utóélete, helye és hatása az irodalmi-kulturális hagyományban. Műfaji, kifejezőmódbeli, tematikai sajátosságok a korszak szellemi irányzataival, a korstílussal való összefüggésben.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Portrék, metszetek, látásmódok	Óraszám 12 óra
Előzetes tudás	A világlátás és a kifejezőmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével.	
Szerzők, témakörök	Berzsenyi Dániel, Gárdonyi Géza, Juhász Gyula, Krúdy Gyula, Karinthy Frigyes, Kölcsey Ferenc, Márai Sándor, Móricz Zsigmond, Kassák Lajos, Illyés Gyula, Németh László, Örkény István, Nagy László, Pilinszky János, Radnóti Miklós, Szabó Lőrinc, Szabó Magda, Tóth Árpád, Weöres Sándor, Kertész Imre	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
<p>Választandó legalább 4 szerző a felsoroltak közül. A választott szerző 2-3 lírai és/vagy 1-2 epikai, illetve drámai művének értelmezése a korszak szellemi irányzataival való összefüggésben is. A művekben felvetett kérdések néhány etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása. A művek fogadtatása, hatása, utóélete az irodalmi-kulturális hagyományban - egy-egy példa (pl. <i>Krúdy Gyula és Huszárik Zoltán Szindbád filmje</i>). A pályaképre ható irányzatok és szellemi kötődések, világirodalmi párhuzamok. - Kötetek, ciklusok, témák, motívumok. - A művek hatása, fogadtatása egy-két példa alapján. - A szerző utóélete, helye és hatása az irodalmi-kulturális hagyományban. - Kritikák, interpretációk. - Tájékozottság a korszakban, a kortársak között (pl. Berzsenyi és Kazinczy, Berzsenyi és Kölcsey), az irodalmi hagyományban (pl. az antik hagyomány Berzsenyi, Kosztolányi, Radnóti költészetében). - Műfaji, kifejezőmódbeli, tematikai sajátosságok a korszak szellemi irányzataival, a korstílussal való összefüggésben. - A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani, társadalmi, továbbá gondolati, filozófiai, esztétikai vonatkozása.</p>		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Metszetek a 20. sz-i határon túli irodalomból	Óraszám 8 óra
Előzetes tudás	Az életmű néhány jellemzője keretében néhány lírai, és/vagy egy-három epikai, drámai alkotás ismerete.	
Szerzők, témakörök	Áprily Lajos, Dsida Jenő, Gion Nándor, Kányádi Sándor, Kovács Vilmos, Reményik Sándor, Sütő András, Tamási Áron, Wass Albert	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
<p>Egy költő néhány versének; egy-egy drámaíró, illetve prózaíró 1-2 művének értelmezése. Tájékozódás a kortárs irodalmi nyilvánosságban (pl. <i>antológiák, irodalmi ismeretterjesztés, könyvhét</i>). A pályaszakaszokat jellemző főbb témák, kérdésfeltevések. - A pályaképre ható irányzatok és szellemi kötődések, világirodalmi párhuzamok. - Kötetek, ciklusok, témák, motívumok. - A művek hatása, fogadtatása egy-két példa alapján. - A szerző utóélete, helye és hatása az irodalmi-kulturális hagyományban. - Kritikák, interpretációk. - Műfaji, kifejezőmódbeli, tematikai sajátosságok a korszak szellemi irányzataival, a korstílussal való összefüggésben is. - A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani, társadalmi, továbbá gondolati, filozófiai, esztétikai vonatkozása. - A művek fogadtatása, hatása, utóélete az irodalmi-kulturális hagyományban egy-egy példával.</p>		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A kortárs magyar irodalomból	Óraszám 9 óra
Előzetes tudás	Legalább egy szerző néhány lírai vagy drámai, illetve epikai művének értelmezése az utolsó harminc évből.	
Szerzők, témakörök	Tandori Dezső, Petri György, Oravecz Imre, Nádas Péter, Esterházy Péter, Varró Dániel	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
Egy költő néhány versének; egy-egy drámaíró, illetve prózaíró 1-2 művének értelmezése. Tájékozódás a kortárs irodalmi nyilvánosságban (pl. antológiák, irodalmi ismeretterjesztés, könyvhét) A művek hatása, fogadtatása – egy-két példa alapján. - Kritikák, interpretációk. - A művekben felvetett kérdések néhány etikai történeti, lélektani, társadalmi, továbbá gondolati, filozófiai, esztétikai vonatkozása.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Témák, motívumok, toposzok	Óraszám 8 óra
Előzetes tudás	Szépirodalmi alkotások gondolati, tematikus, motivikus egyezéseinek és különbségeinek összevetése. Az olvasott művekben motívum, téma változatainak felismerése, értelmezése (pl. hegy, kert, sziget, alászállás, felemelkedés, nemzedékek, család, felnőtté válás, beavatás; ember és természet, mikro- és makro-kozmosz, felnőtt-gyermek, férfi-nő, bűn és bűnhődés, vándorlás, kaland, falusi és nagyvárosi életformák).	
Szerzők, témakörök	Műveket összekötő motivikus összefüggések (pl. hasonlóságok, párhuzamosságok, nyilvánvaló utalások) felismerése, szerepének, jelentésének megfogalmazása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
Néhány téma, motívum, toposz, archetípus hosszszetszerű feltárása érvekkel, példákkal. Egy-egy szépirodalmi mű motívumainak továbbélése - bizonyítás példákkal. Az intertextualitás egy-egy példájának bemutatása elsősorban a posztmodern irodalmából.		

Magyar nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ember és nyelvhasználat	Óraszám 6 óra
Előzetes tudás	<p>A nyelv mint jelrendszer. Nyelv és gondolkodás. A nyelv mint az egyén, illetve mint a közösség alkotása. A beszéd mint cselekvés. A nyelv diakrón és szinkron változásainak jellemzése példákkal. Anyanyelvünk rétegződése A köznyelvi változatok, a csoportnyelvek és a rétegnyelvek. A nyelvjárások és a nyelvi norma. Egynyelvű szótárak. A hazánkban élő nemzetiségi nyelvek nyelvhasználat. Nyelvünk helyzete a Kárpát-medencében. Nyelvi identitás. Nyelvi sokszínűség. Nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés, a nyelvi norma. A mai magyar nyelvművelés.</p>	
Témakörök	<p>Nyelv és megismerés viszonya. A nyelv és a beszéd funkciói. A nyelv mint változó rendszer. Az emberiség információs forradalmi. A nyelv és a kultúra viszonya. A nyelvi jel sajátosságai. A jeltípusok. A kétnyelvűség, kettősnyelvűség, kevert nyelvűség fogalma és kérdései..</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
<p>A nyelv szerepe világról formált tudásunkban. A nyelvi változás jellemzői. A nyelvek egyező és eltérő tulajdonságai, nyelvtipológia, főbb nyelvtípusok és jellemzőik (agglutináló, izoláló, flektáló). Egy adott nyelvjárási terület és a nyelvi norma eltérései. A nyelvművelés szerepe az új nyelvi fejlemények, jelenségek értelmezésében.</p>		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A magyar nyelv története	Óraszám 6 óra
Előzetes tudás	<p>A magyar nyelv rokonság főbb bizonyítékai néhány példával. A magyar nyelv történetének fő szakaszai Egy nyelvtörténeti korszak jellemzése. A nyelvtörténet forrásai: kézírásos és nyomtatott nyelvemlékek. A tihanyi apátság alapítólevele, a Halotti beszéd és könyörgés, az Ómagyar Mária-siralom főbb jellemzői. A nyelvújítás mibenléte, történelmi, művelődéstörténeti háttere, hatása – példák alapján. A mai magyar nyelvművelés néhány alapkérdése. A szókészlet rétegei: ősi örökség, belső keletkezésű elemek, jövevényszók, nemzetközi műveltségyszók, idegen szavak.</p>	
Témakörök	<p>A magyar nyelv rokonsága. Nyelvtörténeti korszakok Az írott nyelvi norma kialakulása. Nyelvművelés. Szinkrón és diakrón kutatási módszer. Összehasonlító nyelvészlelet: nyelvünk helye a világban. A szókincs jelentésváltozásának főbb típusai, tendenciái</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	
<p>A nyelvrokonság kutatásának módszerei. Az ősmagyar, az ómagyar, középmagyar korszak, az újmagyar kor. A nyelvtörténeti korszakokat jellemző változások néhány példája a hangrendszerből, a nyelvtani rendszerből. Az életmód, a történelem és a szókincs néhány összefüggése, anyagi és szellemi műveltség megjelenése a szókészletben - néhány példával A szókészlet rétegei: ősi örökség, belső keletkezésű elemek, jövevényszók, nemzetközi műveltségű szók, idegen szavak. Néhány szöveg bemutatása a régi magyar irodalom köréből (pl. <i>Pázmány Péter, Mikes Kelemen</i>). Az egységes írott nyelvi norma kialakulása. A könyvnyomtatás, a tudományok fejlődésének szerepe. A nyelvművelés szerepe az új nyelvi fejlemények, jelenségek értelmezésében.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Digitális kommunikáció	Óraszám 6 óra
Előzetes tudás	<p>A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai, az új digitális nyelv. Az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra és a nyelvi érintkezésre Az új „szóbeliség” (chat) jelenségei és jellemzői. Az internetes szövegek jellemzői, az írott és internetes szövegek összehasonlítása, az eltérő és azonos jegyek megfigyelése, megnevezése. - Az internetes adatkeresés, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdései. Az elektronikus média hagyományos (rádió, televízió) és új közlésmódjai.</p>	
Témakörök	<p>Az írott és az elektronikus tömegkommunikáció szövegtípusait elkülönítő nyelvi és nem nyelvi tényezők. A hagyományos és az új elektronikus média publicisztikai és tájékoztató műfajai. Digitális eszközök, grafikus szerkesztők használata a retorikai szövegek alkotásában</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	
<p>Digitális formájú szövegek alkotása, multimédiás kiegészítések használata. Az internetes adatkeresés, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdései. - A különböző forrásból származó információk megadott szempontok szerint való összehasonlítása, megvitatása, következtetés levonása. A pontos és etikus hivatkozás. Médiaközlések elemzése (pl. hír, kommentár, tudósítás, interjú, cikk, glossza, ismeretterjesztő szöveg): tartalmi, szerkezeti és szövegformálási kritériumai, nyelvhasználati, hatásbeli sajátosságai.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Stílus és jelentés	Óraszám 6 óra
Előzetes tudás	<p>Stílus és jelentés a mindennapi nyelvhasználatban, a szaknyelvben és a szépirodalomban. Stílusjelenségek felismerése, értelmezése, értékelése. A nyelvi jelek csoportjai a hangalak és a jelentés viszonya alapján. A szóhasználati jelentés alapjai – az alapjelentés, mellékjelentés, alkalmi jelentés közti viszony Egynyelvű szótárak: Magyar szinonimaszótár, Magyar értelmező kéziszótár, valamint kétnyelvű szótárak ismerete. Az</p>	

	<p>állandósult szókapcsolatok, szokványos kifejezésmódok stílusértéke). A stílus szerepe a jelentésteremtésben A stílust létrehozó nyelvi és kommunikációs tényezők értelmezése. A képszerűség stílus eszközei és hatása: képek, képrendszerek felismerése, értelmezése. Az eufemizmus, evokáció, anakronizmus, állandó jelző, archaizálás stb. felismerése A szövegelrendezés stílushatásának felismerése, értelmezése: az egyszerűbb alakzatok fajtái és hatásuk., értelmezése Tipikus kommunikációs helyzetekben létrejövő, jellemző beszélt és írott nyelvi közlésmódok: a stílusrétegek A társalgási stílus ismérvei, minősége. A közéleti színterei, a közéleti és a hivatalos stílus kritériumai, stiláris kötöttségei. A publicisztikai stílus főbb jellemzői, tipikus szóhasználat, a megjelenítés közlésértéke Objektivitás és szubjektivitás, tény és vélemény stílusbeli különbsége a tömegkommunikációban. A tudományos és a szakmai stílus sajátosságai. Nem irodalmi és szépirodalmi szövegek stílusának összehasonlítása. A stílus korszakokról, stílusirányzatokról szerzett ismeretek felhasználásával stílustörténeti összehasonlítások – példák alapján.</p>
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A szójelentés. Állandósult nyelvi formák. Nyelvi-stilisztikai változatok. Stílus eszközök. Stílusréteg, stílusváltozat. A szóhasználat nyelvtani, jelentésbeli és stiláris kötöttségei. Stílusparódia. A hangalak és jelentés viszonya, jelentésmező. Motivált és motiválatlan szavak. A jelentés szerepe a nyelvi szerkezetek kialakításában. A szórend jelentésváltozatainak megfigyelése, hatásértelmezés.</p>
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	
<p>Következtetések megfogalmazása a nyelvi-stilisztikai eszközök lehetőségeiről. Összetett képrendszerek, képi hálózatok, jelképrendszerek. Az alakzatok egyéb fajtái: paradoxon, oxymoron, inverzió Irodalmi és nem irodalmi szövegek stílushatásának komplex értékelése A mondatszerkezet stiláris változatai – a verbális stílus, a nominális stílus, hiányos mondat, körmondat. A stílusrétegeket elkülönítő tényezők Nyelvi-stilisztikai variánsok összehasonlító elemzése különböző stílusrétegekből vett szövegek körében. A stílus és norma koronkénti változatai - néhány példa bemutatásával.</p>	